दैनिकं ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमसंस्कृतवार्ताः

himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper
नवा प्रेरणा नवोत्साहः
हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-57

1 21.12.2023 गुरुवासरः वि.सं. २०८० मार्गशीर्षशुक्लपक्षः नवमी पौष 6

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

2 हिमाचलविधानसभासत्रम् सर्वकारीयप्रतिश्रुतिविषये कोलाहलः,

3 शिक्षायाः स्वास्थ्यस्य च विकासेन २०४७ तमवर्षपर्यन्तं देशः विकसितराष्ट्रः भविष्यति – राष्ट्रपतिः द्रौपदी मुर्मु

4 लङ्काकाण्डम् (एकपञ्चाशत्तमः सर्गः) रामरावणयोः युद्धम् (द्वितीयः खण्डः)

लोकसभा द्वाराआपराधिकनियमेषु परिवर्तनं कृत्वा आपराधिकाधिनियमविधेयकत्रयं पारितम्

लोकसभा द्वारा भारतीयन्यायिक (द्वितीय) संहिता २०२३, भारतीयनागरिकरक्षा (द्वितीय) संहिता २०२३, भारतीयसाक्ष्य (द्वितीय) विधेयकः २०२३ च विधेयकत्रयं पारितम्। भारतीयन्यायसंहिता (द्वितीयः) संहिता २०२३ भारतीयदण्डसंहिता (IPC) १८६० इत्यस्य स्थाने भविष्यति । एषः देशे आपराधिक-अपराधविषये मुख्यः नियमः अस्ति । नूतनविधेयकेन सामुदायिकसेवायाः परिभाषा दण्डरूपेण कृता अस्ति। भारतीय नागरिकरक्षा (द्वितीय) संहिता 2023 आपराधिक प्रक्रिया संहिता 1973 (CrPC) इत्यस्य स्थाने भविष्यति। सीआरपीसी निगडनाय, अभियोजनाय, मुक्तयर्थं अस्ति। भारतीयसाक्ष्य (द्वितीय) विधेयकः 2023 (BSB2) भारतीय साक्ष्याधिनियमः 1872 इत्यस्य स्थाने भविष्यति। अस्मिन् अधिनियमे भारतीयन्यायालयेषु प्रमाणानां स्वीकार्यतायाः विषये वर्तते । एतत् सर्वेषु नागरिकापराधिक-प्रक्रियासु प्रवर्तते । एतेषु अधिनियमेषु प्राथमिकसूचनासंस्तुतिः तः प्रकरणलेखपर्यन्तं, प्रकरणलेखतः धाराभियोजनपर्यन्तं, धाराभियोजनात् निर्णयपर्यन्तं च सम्पूर्णप्रक्रियायाः डिजिटलीकरणस्य प्रावधानं कृतम् अस्ति

गृहमन्त्री अमितशाह अवदत् त्रयोऽपि आपराधिकविधेयकाः परिवर्तनकारिणः सन्ति। तेषाम् उद्देश्यं आङ्ग्लयुगस्य नियमानाम् परिवर्तनम् अस्ति । सः अवदत् यत् नूतनैः नियमैः विद्यमानस्य आपराधिकन्यायव्यवस्थायां बृहत् परिवर्तनं भविष्यति। श्रीशाहः अवदत् यत् एते १५० वर्षपुरातनाः ब्रिटिशयुगस्य अधिनियमाः सन्ति, अतः प्रधानमन्त्रिणा औपनिवेशिकयुगस्य नियमान् निरस्तं कर्तुं निर्णयः कृतः। सः उक्तवान् यत् वर्तमाननियमेषु केवलं दण्डात्मककार्याणां प्रावधानाः सन्ति किन्तु मानवीयदृष्टिकोणं मनसि कृत्वा नूतनाः कानूनाः निर्मिताः सन्ति।

राष्ट्रीयक्रीडापुरस्कारः २०२३ इत्यस्य घोषणा

९ जनवरी दिनाङ्के राष्ट्रपतिः विजेतृभ्यः पुरस्कारं प्रदास्यति

सर्वकारेण राष्ट्रियक्रीडापुरस्कार-२०२३ इत्यस्य घोषणा कृता। बैडमिण्टनक्रीडकौ सात्विकसाईराज रंकिरेड्डी, चिरागशेट्टी च मेजर ध्यानचन्दः क्रीडारत्नपुरस्कारेण सम्मानितौ भविष्यतः। एकदिवसीयविश्वकप-क्रीडायाम् उत्तमं प्रदर्शनं कृतवान् क्रिकेट्-क्रीडकः मोहम्मद-शमी, पैरा-एशियन-क्रीडा-विजेता धनुर्धर-शीतलदेवी च सहितं २४ क्रीडकेभ्यः अर्जुनपुरस्कारः प्रदास्यते।
धनुर्धरक्रीडायां ओजस-प्रवीण-देवताले, अदितिः गोपीचंदः स्वामी, धावकः श्रीशंकरः एम, पारुल चौधरी, मुष्ठिक्रीडकः मोहम्मद हुस्सामुद्दीनः, चतुरङ्गक्रीडिका आर वैशाली, दृष्टिबाधितः कन्दुकक्रीडकः इलुरी अजयकुमाररेड्डी, अश्वारोही क्रीडकः अनुषः अग्रवालः, दिव्याकृतिसिंहः, गोल्फरः दीक्षा डागरः, हॉकीक्रीडकायां कृष्णबहादुर-पाठकः सुशीला चानु च, कबड्डी क्रीडायां पवनकुमारः रितु नेगी च, खो-खो क्रीडायां नसरीनः, लॉनकन्दुकक्रीडायां पिंकी, शूटरक्रीडायां ऐश्वर्या प्रताप सिंहः ईशा सिंहः च, स्क्वैशक्रीडायां हरिंदरपालसिंह-संधुः, टेबल टेनिसक्रीडायाम् आयहिका मुखर्जी, मल्लक्रीडायां सुनील कुमारः, अन्तिमपंघालः, वुशुक्रीडिका रोशिबिना देवी, पैरा कैनोइंग क्रीडिका प्राची यादवः इत्येतेभ्यः अर्जुनपुरस्कारः प्रदास्यते।
मल्लप्रशिक्षकः ललितकुमारः, चतुरङ्गप्रशिक्षकः आर.बी. रमेशः, पैरा धावनप्रशिक्षकः महावीरप्रसाद सैनी, हॉकी प्रशिक्षकः शिवेन्द्रसिंहः, मल्लखम्बप्रशिक्षकः गणेशप्रभाकरः देवरुखकरः च नियमितवर्गे द्रोणाचार्यपुरस्कारेण सम्मानिताः भविषन्ति। आजीवनवर्गे गोल्फ प्रशिक्षकः जसकीरतसिंहग्रेवालः, कबड्डी प्रशिक्षकः भास्कर ई , टेबलटेनिसक्रीडकः जयंतकुमाराय पुशीलालाय च द्रोणाचार्य पुरस्कारेण सम्मानिताः भविष्यन्ति।।
आजीवन उपलब्धिकृते ध्यानचन्दपुरस्कारः बैडमिण्टनक्रीडायां मंजूषाकँवरः, हॉकीक्रीडायां विनीतकुमारशर्मा, कबड्डीक्रीडायां कविता सेलवराजः इत्येतेभ्यः प्रदास्यते।
राष्ट्रपति द्रौपदी मुर्मू ९ जनवरी दिनाङ्के राष्ट्रपतिभवने आयोजिते कार्यक्रमे विजेतृभ्यः पुरस्कारं प्रदास्यति।

कोविड-19 प्रकरणे राष्ट्रस्य सजकतावश्यकी, आतकंस्य आवश्यकता नास्ति- डॉ. मान्डविया

स्वास्थ्यमन्त्रिणा डॉ. मनसुख मान्डविया इत्यनेन सर्वेभ्यः राज्येभ्यः देशे कोविड-19 इत्यस्य प्रकरणम् अभिलक्ष्य-यथासम्भवोपायान् कर्तुमुक्तम्। तेनोक्तं यत् अस्मिन् प्रकरणे राष्ट्रस्य सजकतावश्यकी, परञ्च आतकंस्यावश्यकता नास्ति। डॉ. मान्डविया नवदिल्लयां राज्यानां केन्द्रशासित- प्रदेशाणां च स्वास्थ्य-मन्त्रिभिः सह स्वास्थ्य- सुविधासु सेवासु च उच्चस्तरीय-समीक्षोपवेशनस्य अध्यक्षतां कुर्वनासीत्। डॉ. मान्डविया इत्यनेन उपवेशने प्रोदीरितं यत् सर्वकारः स्वास्थ्य- सम्बन्धित- रोगान् समापनाय सर्वेषु राज्येषु अपि च केन्द्रशासित-प्रदेशषु सर्वदा सहयोगाय समर्थन-प्रदानाय च उपस्थितास्ति। स्वास्थ्यमन्त्री अवदत् यत् सर्वेषां सर्वकाराणां संयुक्त-रूपेण कार्यं कर्तुं समयः अस्ति। निरीक्षणं, प्रभावी-संवादं च वर्धयितुं सः आग्रहं कृतवान्। उपवेशनानन्तरं वार्ताहरैः सह सम्वादं कुर्वता नीति-आयोगस्य (स्वास्थ्य) सदस्यः डॉ.वी. के. पौल-इत्यनेन सूचितं यत् सम्प्रति कोविड-19 इत्यस्य देशे त्रयोविंशतिः शतं यावत् प्रकरणानि सन्ति।

एकादृष्टिः

- प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी इजरायलस्य प्रधानमन्त्री बेन्जामिन नेतन्याहू इत्यनेन सह दूरभाषेण भाषितवान्। मोदी इजरायल- हमासदेशयोः मध्ये प्रचलितस्य युद्धस्य विषये सार्थकचर्चामपि अकरोत्। एतदतिरिक्तं तेन समुद्रीयानस्य सुरक्षाविषये अपि चिन्ता प्रकटिता।
- देशे रोगनिवारणाय सर्वकारः सदैव सहायतां दातुं सज्जः अस्ति- स्वास्थ्यमन्त्री डॉ. मनसुख मांडविया
- अमृत-भारत-स्थानक-योजनायाः अन्तर्गतं देशस्य १,३०९ रेलस्थानकानि विकासाय चिह्नितानि- रेलमन्त्री अश्वनी वैष्णव
- हिमाचलविधानसभासत्रम्-
- सर्वकारीय प्रतिश्रुतिविषये कोलाहलः, विपक्षः गोमयमादाय विधानसभां प्राप्य, विरोधं कृतवान्।
- केन्द्राय ९९०० कोटिरूप्यकाणां हानिपत्रं दत्तं, राज्येन केवलं ३९७ कोटिरूप्यकाणि प्राप्तानि- मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः
- हिमाचलविधानसभासत्रम्:- प्रधानमन्त्री ग्रामीणसड़कयोजनायाः अन्तर्गतं ५८ विधानसभाक्षेत्रेषु भविष्यति मार्गाणां निर्माणम्- विक्रमादित्यसिंहः
- क्रिकेटक्रीडायां दक्षिण अफ्रीका द्वितीय- एकदिवसीय-क्रीडायां भारतं ८ स्तोभैः पराजितवान्।

सुभाषितम्

क्षणशः कणशश्चैव
विद्यां अर्थं च साधयेत्।
क्षणे नष्टे कुतो विद्या
कणे नष्टे कुतो धनम्॥

भावार्थ - क्षण-क्षण का उपयोग सीखने के लिए और प्रत्येक छोटे से छोटे सिक्के का उपयोग उसे बचाकर रखने के लिए करना चाहिए। क्षण को नष्ट करके विद्याप्राप्ति नहीं की जा सकती और सिक्कों को नष्ट करके धन नहीं प्राप्त किया जा सकता।

प्रतीकसाठ्ये मुम्बई

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

इस कार्य को भविष्य में निरन्तर बनाए रखने के लिए आप सभी के सहयोग की आवश्यकता है
वार्षिकसदस्ता- ३०१ ₹
पञ्चवार्षिकी सदस्यता- ११००₹
संरक्षकसदस्यता- ५१००₹
विज्ञापनसहयोगः(मासिकं) -५००₹
आर्थिक सहयोग हेतु हमारा यू.पी.ई कोड स्कैन करें

हिमाचलविधानसभासत्रम्- सर्वकारीयप्रतिश्रुतिविषये कोलाहलः, विपक्षः गोमयमादाय विधानसभां प्राप्य, विरोधं कृतवान्

हिमसंस्कृतवार्ताः- धर्मशाला।

सुक्खुसर्वकारस्य प्रतिज्ञाविषये हिमाचले बहु कोलाहलः वर्तते। शिशिरसत्रे विपक्षः क्रोधं प्रकटयित्वा प्रतिज्ञानां विरुद्धं विरोधं कृतवान्। वस्तुतः विपक्षदलस्य सदस्याः गोमयम् आदाय विधानसभा परिसरं प्राप्तवन्तः आसन्। अस्मिन् समये विपक्षनेता जयरामठाकुरः अवदत् यत् काङ्ग्रेसेन कृषकाणां कृते गोमयस्य क्रयणं प्रतिकिलो द्विरूप्यकेण भविष्यति इति प्रतिज्ञा दत्ता। अद्य एकवर्षाधिकं गतम्, परन्तु काङ्ग्रेस-सर्वकारेण इयं प्रतिज्ञा न पूरिता। कृषकाणां कृते एतत् वञ्चनं न सहते। एतत् मनसि कृत्वा गतदिवसे भाजपा विधायकदलेन सह विधानसभासङ्कुलधर्मशालायां गोमयं गृहीत्वा काङ्ग्रेससर्वकारस्य विरुद्धं प्रदर्शनं कृतम्।

हिमाचलविधानसभासत्रम्: प्रधानमन्त्रीग्रामीण-सड़कयोजनायाः अन्तर्गतं ५८ विधानसभाक्षेत्रेषु भविष्यति मार्गाणां निर्माणम्- विक्रमादित्यसिंहः

हिमसंस्कृतवार्ताः- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

प्रधानमन्त्री ग्रामीणसड़कयोजनायाः अन्तर्गतं (PMGSY) चरणम्-३ इत्यस्मिन् हिमाचलस्य ५८ विधानसभाक्षेत्रेषु मार्गजालं विन्यस्यते। अस्य कृते केन्द्रेण हिमाचलसर्वकाराय २६४३.०१ कोटिरूप्यकाणां राशिः स्वीकृता। जुब्बल-कोटखाई विधानसभाक्षेत्रे अधिकतमं १६७.८७८ कोटिरूप्यकाणि व्ययितव्यानि सन्ति। लोकनिर्माणमन्त्री विक्रमादित्यसिंहेन नाचनस्य विधायकेन विनोदकुमारेण पृष्टे लिखितप्रश्नस्य उत्तरे एषा सूचना दत्ता। जुब्बलकोटखाई- क्षेत्रे १८१.९५५ किलोमीटरपर्यन्तं मार्गाः निर्मातव्याः सन्ति। अन्येषु विधानसभाक्षेत्रेषु अपि एतत् सर्वोच्चम् अस्ति। करसोगविधानसभाक्षेत्रतः गच्छति शिमला- तत्तापानी- चुराग- रोहाण्डा- सुंदरनगर, डडौर- चैलचौक- जंजेहली- छतरी- रामबागमार्गौ राष्ट्रीय- राजमार्ग- मन्त्रालयद्वारा 2016-17वर्षे अनुमोदिते। एतयोः मार्गयोः प्रतिवेदनानि परिवहनमन्त्रालयाय राष्ट्रिय- राजमार्गमन्त्रालयाय च अनुमोदनार्थं प्रेषितानि सन्ति। भाजपाविधायकेन दीपराजेन पृष्टस्य लिखितप्रश्नस्य उत्तरे एतां सूचनां दत्तवान्।

अस्मिन् कृते ८२५ कोटिरूप्यकाणां राशिः व्ययिता अस्ति। ९ मार्गाः निर्माणाधीनाः सन्ति। प्रधानमन्त्री ग्रामीणसड़कयोजनायाः तृतीयचरणे 299 मार्गाणां अनुमोदनम् कृतमस्ति। तेषां दीर्घता ३१२३.२ किलोमीटर अस्ति। तेषु ४४ मार्गाः निर्माणाधीनाः सन्ति।

२०१७ तमस्य वर्षस्य अनन्तरं हिमाचलस्य द्वितीयचरणस्य ११२ मार्गाः प्राप्ताः

२०१७ वर्षस्य अनन्तरं राज्ये प्रधानमन्त्री ग्रामीणसड़कयोजनायाः द्वितीयचरणस्य ११२ मार्गाणां अनुमोदनं कृतम्। तेषां दीर्घता १२०७ किलोमीटर अस्ति। अस्मिन् १०३ मार्गेषु कार्यं सम्पन्नम् अस्ति।

२०५ नूतनमार्गेषु कार्यं प्रारब्धम्

अप्रैलमासस्य प्रथमदिनात् नवम्बरमासस्य १५ दिनाङ्कपर्यन्तं २०५ नूतनानां मार्गाणां कार्यम् आरब्धम्। चुराह विधानसभाक्षेत्रस्य द्वयोः मार्गयोः डीपीआर सज्जीकृत्य नूतनमार्गद्वयस्य कार्यम् आरब्धम् अस्ति। लोकनिर्माणमन्त्री विक्रमादित्य सिंहः चुराहविधानसभा क्षेत्रस्य विधायकेन हंसराजेन पृष्टस्य प्रश्नस्य लिखित उत्तरे एतां सूचनां दत्तवान्।

एप्रिल-मासस्य प्रथमदिनात् परं जातः तर्हि आगामिवर्षे प्रवेशः, षड्वर्षाणां वयसि प्रथमश्रेण्यां प्रवेशस्य नियमः स्थापितः भविष्यति

यदि एप्रिल-मासस्य प्रथमदिनात् परं बालकस्य जन्म भवति तर्हि अग्रिमे शैक्षणिकसत्रे षड्वर्षाणि पूर्णानि कृत्वा एव प्रथमश्रेण्यां प्रवेशं ग्रहीतुं शक्नोति। विधानसभायां शिक्षामन्त्री दत्ते लिखिते उत्तरे एषा स्थितिः स्पष्टा अभवत्। काङ्गड़ा-विधायकस्य पवनकुमारकाजलस्य प्रश्नस्य उत्तरे शिक्षामन्त्री रोहितठाकुरः अवदत् यत् राज्यसर्वकारेण नवम्बर् २४ दिनाङ्के नूतनाः निर्देशाः कार्यान्विताः यत् प्रथमश्रेण्यां प्रवेशः षड्वर्षाणां पूर्णतायाः अनन्तरं एव उपलब्धः भविष्यति। एप्रिल-मासस्य प्रथमदिनपर्यन्तं जन्म प्राप्यमाणानां बालकानां षड्वर्षाणां वयः पूर्णं कृत्वा प्रथमवर्गे प्रवेशः कर्तुं शक्यते, यदा तु एप्रिल-मासस्य प्रथमदिनात् परं जन्म प्राप्यमाणानां बालकानां प्रवेशः केवलं अग्रिमे शैक्षणिकधारायां एव प्रवेशः कर्तुं शक्यते शिक्षामन्त्री रोहितठाकुरः अपि विधानसभायां एनटीटी-नियुक्तिविषये महत् संकेतं दत्तवान् अस्ति। गग्रेटचैतन्यशर्मातः काङ्ग्रेसविधायकस्य प्रश्नस्य उत्तरे शिक्षामन्त्री उक्तवान् यत् राज्ये ६००० प्राथमिकविद्यालयेषु पूर्वप्राथमिकवर्गाः प्रचलन्ति, येषु तेषु विद्यालयेषु एनटीटीशिक्षकाणां नियुक्तिः भविष्यति येषु विद्यालयेषु नामाङ्कनं १० बालकानां अधिकं भवति . एषः विषयः सर्वकारस्य विचाराधीनः अस्ति। चैतन्यशर्मा इत्यनेन उक्तं यत् तस्य निर्वाचनक्षेत्रे एव ८८० तः अधिकाः बालकाः सर्वकारीयविद्यालयेषु पूर्वनर्सरी-विद्यालये सन्ति, परन्तु तेषां कृते पृथक् शिक्षकः नास्ति।

केन्द्राय १९०० कोटि-रूप्यकाणां हानिपत्रं दत्तं, राज्येन केवलं ३९७ कोटिरूप्यकाणि प्राप्तानि- मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः

हिमसंस्कृतवार्ताः- धर्मशाला।

हिमाचलप्रदेशविधानसभायाः शिशिरसत्रस्य द्वितीयदिने पाषाणमर्दकस्य बन्दीकरणस्य विषयः सदने प्रतिध्वनितः। अस्मिन् विषये प्रथमः प्रश्नः सुलहस्य विधायकेन विपिनसिंह परमारेण प्रश्नहोरायां पृष्टः। सः पृष्टवान् यत् पाषाणमर्दनानां बन्दीकरणस्य विषये केवलं त्रीणि मण्डलानि किमर्थं लक्षितानि इति। अस्मिन् विषये मन्त्री हर्षवर्धनचौहानः अवदत् यत् ब्यासस्य तस्य सहायकनद्याः च परितः बहु क्षतिः अभवत्। सः अवदत् यत् एषा सामान्यप्रक्रिया अस्ति सर्वदा एवम् आसीत्। अस्मिन् विषये समितिः प्रायः ८० पाषाणमर्दकान् निरस्तकृतवती। एतादृशाः सर्वे मर्दकाः विधिपूर्वकं न स्थापिताः आसन्। समितिः एवम् अवाप्तवती अस्ति। उच्चशक्तिसमितिः निर्मिता अस्ति। केचन मर्दकाः उद्घाटिताः सन्ति। यदा ते कानूनी प्रक्रियाः सम्पन्नाः भविष्यन्ति तदा तेषां पुनर्स्थापनं भविष्यति। परियोजनया सह नियोजिताः कैप्टिव क्रशर्स अधिकतया समस्याः भवन्ति।

दोषान् निवारयितुं उच्चशक्तिसमित्याः सभा आयोजिता अस्ति। सर्वकारस्य राजस्वहानिः न अभवत्। २०२२-२३ वित्तवर्षे २४२ कोटिरूप्यकाणां राजस्वं प्राप्तम्। अस्मिन् वर्षे २०२३ तमस्य वर्षस्य दिसम्बरमासस्य १५ दिनाङ्के २०४ कोटिरूप्यकाणां आयः प्राप्तः। गतवर्षात् एतत् वर्धते।

पूरकप्रश्ने भाजपाविधायकः बिक्रमसिंहः अवदत् ➡

११२ मर्दकाः निरुद्धा अभवन्। वालुकायाः, ग्रेवलस्य च मूल्यं त्रिगुणितम् अभवत्। बहवः जनाः निरवकाशाः अभवन्। ते केवलं काङ्गड़ा, एतत् क्षेत्रं च द्रष्टुं शक्नुवन्ति स्म। सोलने सिरमौरे च मर्दकाः किमर्थं न निमीलिताः आसन्? राजस्वहानिः नासीत् इति वक्तुं न सम्यक्। मन्त्री मुख्यमन्त्री च उत्तरेण असन्तुष्टिं प्रकटयन् विपक्षः सदने घोषान् उत्थापयितुम् आरब्धवान्। विपक्षः सर्वकारे तानाशाही इति आरोपं कृत्वा सदनात् बहिः गतः।

मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः उक्तवान् यत् सर्वकारः नियमविधानानुसारं चाल्यते। १२८ मर्दकाः ब्यास बेसिन इत्यत्र आसन्। ब्यासनदी विनाशं कृतवती। अधिसूचनानुसारं मर्दकाः १५ सितंबर यावत् सन्ति। मर्दकं उद्घाटयितुं नियमाः सन्ति येषां अनुसरणं करणीयम्। अस्मिन् विषये सर्वकारः अपि विचारयति। उत्पादनव्ययस्य अनुसारं ग्रेवलस्य दरं निर्धारयितुं सर्वकारः विचारयति, येन जनसमूहे भारः न भवति।

काङ्गड़ायां खननयोजना अन्यत् किमपि आसीत्।

अस्मात् सर्वकारः राजसीभवं प्राप्तुं न शक्तवान्। एतस्य अपि अन्वेषणं भविष्यति। खननात् प्रतिवर्षं ५०० कोटिरूप्यकाणि रॉयल्टीरूपेण प्राप्तव्यानि। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् कस्यचित् अपराधः न भविष्यति, परन्तु ये अवैधखननं कुर्वन्ति तेषां विरुद्धं नियमविधानानां विरुद्धं कार्यविधिः भविष्यति। प्रश्नसमये कसौलीविधायकः विनोदसुल्तानपुरी पृष्टवान् यत् एपीएमसी- कर्मचारिभ्यः सेवानिवृत्तेः अनन्तरं पेन्शनं दातुं सर्वकारः प्रावधानं कर्तुं गच्छति वा इति। अस्य प्रतिक्रियारूपेण कृषिमन्त्री चन्द्रकुमारः अवदत् यत् एषः विषयः सर्वकारीयस्तरस्य विचार्यः अस्ति।

राष्ट्रपतिः, प्रधानमन्त्री च उपराष्ट्रपत्युः उपहास-प्रकरणे गहन दुःखं प्रकटितवन्तौ

राष्ट्रपतेः पदासीना द्रौपदी-मुर्मु-वर्यया प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्र मोदिना च मंगलवासरे संसदभवनस्य परिसरे विपक्षि-दलानां सांसदभिः उपराष्ट्रपत्युः अपि च राज्यसभायाः सभापति-जगदीप-धनखडस्य उपहास-प्रकरणे दुःखं प्रकटितम्। एकस्मिन् सामाजिकान्तर्जाल-सन्देशे राष्ट्रपतिः प्रोक्तवती यत् सा संसद-परिसरे उपराष्ट्रपत्युः अवमाननां दृष्ट्वा खिन्नास्ति। सा उक्तवती यत् प्रतिनिधयः स्वीय-विचारान् प्रकटयितुं स्वतन्त्राः सन्ति, परञ्च तेषां अभिव्यक्तिः शिष्टं सम्मानपूर्णं वा स्यात्। उपराष्ट्रपतिना जगदीप-धनखडेन एकस्मिन् सामाजिक-अन्तर्जाल-सन्देश-माध्यमेन ख्यापितं यत् प्रधानमन्त्रिणा दूरभाष-माध्यमेन सांसदानां अभद्र-व्यवहारे दुःखं प्रकटितम् । धनखडेन उक्तं प्रधानमन्त्रिणा ख्यापितं यत् सः अपि विगतेषु विंशतिः वर्षेषु एतादृशमेव अपमानं सम्मुखीकुर्वन् अस्ति, परञ्च भारतस्य उपराष्ट्रपतिना संवैधानिक- पदेन साकं एतादृशं कृत्यं संसद-भवने अभवत् इति दुर्भाग्यपूर्णमस्ति। धनखडेन प्रधानमन्त्रिणमुक्तं यत् सांसदानां कृत्याः तस्मै तस्य कर्तव्य-निर्वहणाय संविधाने निहित-सिद्धान्तानां रक्षणाय च नावरोधयितुं शक्नुवन्ति।

भारत-सर्वकारेण देशे नूतन-रेलमार्गाणां प्रसारणे कार्यं कृतम्- अश्विनी-वैष्णवः

रेलमन्त्रिणा अश्विनी- वैष्णवेन उक्तं यत् अमृत-भारत-स्टेशन इति योजनान्तर्गतं प्रायः नवोत्तर-त्रिशताधिक- एकसहस्रं यावत् रेल-स्थानकानां चयनं विकासाय कृतमस्ति। लोकसभायाम् एकस्य प्रश्नस्य उत्तरं प्रददन् रेलमन्त्रिणा प्रोदीरितं यत् षष्ट्योत्तर- पंचशततोप्यधिकेषु रेलस्थानकेषु कार्यं समारब्धम्। तेनोक्तं यत् मन्त्रालयः अमृत- भारत-स्टेशन इति योजनान्तर्गतं नगरैः रेलयानेन च सम्पर्काय यातायात- -योजनासु विशिष्ट-रूपरेखासु च सम्प्रति कार्यं कुर्वन् अस्ति। वैष्णवेन उक्तं राष्ट्रिय- जनतान्त्रिक- गठबन्धनम् (एन.डी.ए.) इत्यस्य सर्वकारेण देशे नूतन-रेलमार्गाणां प्रसारणे कार्यं कृतम्, अपि च विगतेषु वर्षेषु पंचविंशति-सहस्र-किलोमीटर इत्यावत् नूतन- रेलमार्गाणां निर्माण- कार्यं सम्पन्नमभवत्। मन्त्रिणा उक्तं यत् एन.डी.ए इत्यस्य सर्वकारेण प्रतिदिनं चतुर्दश- किलोमीटर मितं यावत् रेलमार्गाः निर्मियन्ते।

तमिलनाडु-राज्यस्य उच्चशिक्षामन्त्रिणः

आयतोप्यधिके सम्पत्ति-प्रकरणे अद्य चर्चा भविष्यति

मद्रास-उच्चन्यायालयेन आयतोप्यधिक-सम्पत्ति-प्रकरणे तमिलनाडु-राज्यस्य उच्चशिक्षामन्त्री पोनमुडी तस्य पत्न्यामपि आरोपं सिद्धं कृतम्। न्यायमूर्तिः जी.जयचन्द्रन इत्यनेन एकादशाधिक-द्विसहस्र तमे वर्षे सतर्कता-भ्रष्टाचार-निरोधक- निदेशालयेन पंजीकृत-प्रकरणे पोनमुडीं तस्य पत्नीं पी. विशालाक्षीं च मुक्तेः निर्णयम् अवरुध्य निर्देशोयं प्रस्तावितम्। न्यायाधीशेन उभौ अद्य न्यायालये भवितुम् आदेशं ख्यापितम्। वरिष्ठ- अधिवक्ता एन.आर. एंगलो इत्यनेन उच्चन्यायालयं प्रति निवेदितं यत् तयोः सर्वोच्च- न्यायालयस्य समक्षे मौखिक-याचिकां प्रस्तोतुम्; मौखिक अनुमतेः च याचिका अपि कृता। न्यायाधीशः अवदत् यत् अस्मिन् प्रकरणे चर्चा अद्य भविष्यति। यदा तौ न्यायालये उपस्थितौ भविष्यतः इति ।

शिक्षायाः स्वास्थ्यस्य च विकासेन २०४७ तमवर्षपर्यन्तं देशः विकसितराष्ट्रः भविष्यति – राष्ट्रपतिः द्रौपदी मुर्मू

राष्ट्रपतिद्रौपदी मुर्मू इत्यनया उक्तं यत् २०४७ तमवर्षपर्यन्तं देशं विकसितराष्ट्रं कर्तुं शिक्षायाः स्वास्थ्यस्य च विकासः महत्त्वपूर्णां भूमिकां निर्वहति। तेलङ्गाना-राज्यस्य सिकन्दराबाद-नगरे एमएनआर-शैक्षिक-संस्थायाः स्वर्ण-जयन्ती-उत्सवे वदन् सः अवदत् यत् स्वास्थ्य-शिक्षा-क्षेत्रे महिलानां, विपन्नजनानाम् आवश्यकताः प्राथमिकताम् अददात् |. ग्रामीणजनेभ्यः आरोग्यं, शिक्षां च प्रदातुं विशेषं बलं दातव्यम् । सः अवदत् यत् तेलङ्गाना-नगरस्य समृद्धा संस्कृतिः परम्परा च विश्वे प्रसिद्धाः सन्ति तथा च हैदराबाद-नगरस्य सूचनाप्रौद्योगिकी-कर्मचारिणां सर्वाधिका आवश्यकता वर्तते।

शेयरविपणिः

बुधवासरे सेन्सेक्सः ९३० अंकैः पतितः, अपरे च निफ्टी २१,२०० तः अधः स्खलितः

(हिमसंस्कृतवार्ताः - दिलीपः (नादौनम्)

७२,००० अंकानाम् नूतनं अभिलेखं प्राप्य बुधवासरे सेन्सेक्सः ११०० अंकैः पतितः। अन्ततः सेन्सेक्स् ९३० अंकैः पतित्वा ७०,५०० अंकैः समीपे स्थगितः अभवत् । निफ्टी इत्यनेन अस्मिन् काले ३०३ अंकैः पतनं कृतम् । शेयर विपणौ अस्य पतनस्य कारणेन बी०एस०ई०-निवेशकानां प्रायः ९.१ लक्षकोटिरूप्यकाणां हानिः अभवत्

सुवर्ण-रजतौ

बुधवासरे दिल्ली-बुलियन-विपण्यां सुवर्णस्य मूल्यं ३०० रुप्यकाणि वर्धित्वा प्रति १० ग्रामं ६३,१०० रूप्यकाणि यावत् अभवत् । अस्मिन् काले रजतस्य मूल्यं अपि ८०० रुप्यकैः सह वर्धित्वा ७८,५०० रुप्यकाणि प्रतिकिलोग्रामं यावत् अभवत् ।

डॉलर समक्षे रुप्यकस्य स्थितिः

२०२३ तमस्य वर्षस्य दिसम्बर्-मासस्य २० दिनाङ्के (बुधवासरे) प्रारम्भिकव्यापारे अमेरिकी-डॉलरस्य विरुद्धं रुप्यकस्य मूल्यं ४ पैसाः मूल्येन ८३.१४ इत्येव अभवत् । एतत् शेयरबजारस्य उदयानन्तरं विदेशीयनिवेशकानां क्रयण-कारणेन अभवत्, येन रुप्यकं सीमितपरिधितः बहिः कृतम् । भूराजनीतिकस्थित्या तैलस्य आपूर्तिविषये चिन्तायां वैदेशिक मुद्राणां विरुद्धं दुर्बलतां प्राप्य स्थानीयमुद्रा डॉलरस्य उपरि भारं कृतवती

दूरसंचारविधेयकं २०२३ संशोधनैः सह निम्नसदने पारितम्

लोकसभायां दूरसंचारविधेयकं २०२३ पारितम् अस्ति। विधेयके दूरसञ्चारसेवानां, संजालानां च विकासः, विस्तारः, संचालनं च सम्बद्धेषु नियमेषु संशोधनं भविष्यति । विधेयकानुसारं दूरसंचारसेवाप्रदातृभ्यः बायोमेट्रिक-आधारितपरिचयद्वारा उपयोक्तृणां सत्यापनम् कर्तव्यं भविष्यति। केन्द्रसर्वकारः दूरसंचारसम्बद्धक्रियाकलापानाम् नियमनं करिष्यति, स्पेक्ट्रमस्य आवंटनं च करिष्यति। प्रतिबन्धसम्बद्धाः प्रक्रियाः सुरक्षापरिपाटाः च केन्द्रसर्वकारेण निर्धारिताः भविष्यन्ति। इलेक्ट्रॉनिक्स-सूचना-प्रौद्योगिकीमन्त्री अश्विनीवैष्णवः अवदत् यत् मोबाईल-उपयोक्तृणां सुरक्षां सर्वोच्चप्राथमिकतायाम् अस्ति। सः अवदत् यत् एतत् विधेयकं अप्रमाणितानां षड्यन्त्रपूर्णानां सिमयन्त्राणां निवारणे सहायकं भविष्यति। वैष्णवमहोदयः अवदत् यत् केवाईसी-व्यवस्था सुदृढा स्थापिता भविष्यति, उल्लङ्घकानां कठोरदण्डः च दीयते। अस्मिन् ३ वर्षाणां कारावासः, ५० लक्षरूप्यकाणां यावत् दण्डः च विधेयके समाविष्टः अस्ति । शतशः प्रकारस्य अनुज्ञापत्रस्य स्थाने एकेन द्वारेणैव व्यवस्था कार्यान्विता इति सः अवदत्। श्री वैष्णवः उक्तवान् यत् अस्मिन् चतुर्स्तरीयविवादनिराकरणतन्त्रेण सह द्रुततरं सरलं च समस्यानिवारणव्यवस्था भविष्यति। सः सदनं आश्वासितवान् यत् सर्वे प्रावधानाः सर्वोच्चन्यायालयस्य संवैधानिकपीठिकायाः स्पेक्ट्रमसम्बद्धानां अवलोकनानां निर्देशानां च अनुरूपाः सन्ति। श्री वैष्णवः अवदत् यत् विधेयकस्य विशेषविशेषता डिजिटल इण्डिया कोषः अस्ति यः दूरसंचारसाधनानाम् उत्पादनिर्मातृणां च प्रचारार्थं कार्यं करिष्यति। सः अवदत् यत् अयं नियमः दूरसंचारक्षेत्रेण सह सम्बद्धानां ४० लक्षाधिकानां जनानां अपि पालनं करिष्यति। एतत् विधेयकं भारतीयविधेयकः १८८५ इत्यस्य स्थाने भविष्यति ।

।। श्रीरामायणकथा ।।

लङ्काकाण्डम्
(एकपञ्चाशत्तमः सर्गः)
रामरावणयोः युद्धम्
(द्वितीयः खण्डः)

रामरावणयोः युद्धं दृष्ट्वा असुराः रावणस्य विजयः भवतु इति वदन्ति स्म। देवाः च श्रीरामस्य विजयः भवतु इति पुनः पुनः वदन्ति स्म। एतस्मिन्नन्तरे क्रोधात् दुष्टात्मा रावणः राघवं प्रहर्तुं सर्वशत्रुनिवर्हणं वज्रतुल्यं तीक्ष्णाग्रं कालेनापि दुरासदं शूलम् अगृह्णात्। रणे बहुभिः राक्षसैः परिवारितः महाकायः महाक्रुद्धः रावणः तत् शूलं समुद्यम्य स्वसैन्यम् अभिहर्षयन् महान्तं नादम् अकरोत्। तस्य रावणस्य दारुणः सः शब्दः पृथिवीम् अन्तरिक्षं दश दिशश्च प्राकम्पयत्। अतिकायस्य तस्य दुरात्मनः रावणस्य नादेन सर्वभूतानि व्यत्रसन्, सागरः च अक्षोभत। महावीर्यः सः रावणः तत् शूलम् आदाय श्रीरामं परुषं वाक्यम् अब्रवीत् हे राम! वज्रतुल्यम् एतच्छूलं क्रोधात् मया गृहीतम्। शूलमेतत् त्वयि क्षिपामि। तव भ्राता सम्यक् तव सहायकः अस्ति चेदपि एतत् शूलं तव प्राणान् हरिष्यति।
हे रणश्लाघिन्! अद्य त्वां हत्वा निहतानां सर्वेषां राक्षसशूराणां प्रतीकारं करिष्यामि। राघव! तिष्ठ! इदानीम् अनेन शूलेन त्वां हन्मि। एवमुक्त्वा राक्षसराजः रावणः तत् शूलम् अक्षिपत्। रावणकरात् मुक्तम् अष्टघण्टं महानादं ज्वलन्तं घोरदर्शनं शूलं दृष्ट्वा रघुनन्दनः वीर्यवान् रामः चापम् उद्यम्य विशिखान् शरान् व्यसर्जत्। परन्तु रावणकरमुक्तः सः महान् शूलः रामकार्मुकनिःसृतान् पतङ्गान् इव पावकः सर्वान् बाणान् निरदहत्। तद्दृष्ट्वा कुपितः रामचन्द्रः देवराजसम्मतां मातलिना आनीतां शक्तिम् अगृह्णात्। श्रीरामः तां शक्तिं यदा आकाशे अक्षिपत् तदा सा शक्तिः आकाशं प्रदीप्तम् अकरोत्। श्रीरामेण क्षिप्ता सा शक्तिः रावणस्य तस्मिन् शूले अपतत्।

श्रीरामस्य शक्त्या रावणस्य सः शूलः भिन्नः भूत्वा भूमौ अपतत्। ततः परं श्रीरामः रावणरथस्य मनोजवान् अश्वान् बाणैः भित्त्वा निशितैः शरैः रावणस्य वक्षःस्थलम् अविध्यत्। ततः च श्रीरामः बाणत्रयेण तस्य ललाटम् अविध्यत्। रामबाणैः भिन्नसर्वाङ्गः गात्रप्रस्रुतशोणितः रावणः अत्यन्तं कुपितः अभवत्। श्रीरामेण तेन प्रहारेण सः रावणः भृशम् अर्दितः अभवत्। अतः सः समरश्लाघी रावणः अत्यन्तं क्रोधम् उपागमत्। महायुद्धे सः क्रोधेन चापं समुद्यम्य राघवं गत्वा मेघः यथा अम्बरात् वर्षित्वा भूमिं पूरयति तथा बाणधारासहस्रैः राघवम् आच्छन्नम् अकरोत्। रावणधनुर्मुक्तेन शरजालेन पूरितः भूत्वापि महागिरिरिव राघवः नैव कम्पते स्म। समरे स्थितः सः वीर्यवान् रामः शरैः रावणस्य शरजालानि न्यवारयत्।
ततः क्रुद्धः क्षिप्रहस्तः निशाचरः रावणः शरसहस्राणि राघवस्य उरसि अक्षिपत्। महातेजाः श्रीरामः तदा रावणबाणैः पीडितः नितान्तं कुपितः भूत्वा युगान्तादित्यवर्चसः बाणान् अगृह्णात्। तदा तौ उभावपि रामरावणौ अन्यः अन्यं हन्तुं शरान् क्षेप्तुम् आरभेताम्। तेन शरजालेन तदा रणक्षेत्रे शरान्धकारः अभवत्। तस्मात् कश्चिदपि कमपि द्रष्टुं न शक्नोति स्म। ततः क्रोधसमाविष्टः दशरथात्मजः वीरः रामः प्रहस्य रावणं परुषं वाक्यमब्रवीत् हे राक्षसाधम! जनस्थानाद् अज्ञानात् त्वया मम भार्या हृता, अत एव त्वं वीर्यवान् नासि।

हिमसंस्कृतवार्ता, ✍प्रदीपः
pradipnath997@gmail.com

पहाड़ी गल्लां

मेरी आखी रे गेरे हो मेरी बोइणों न मिटदे।
धियो री आखी दे आशु हो मेरी बोइणों न देखिंदे।।
मोड़े रिवाजो ना साईन्दे
बुले बिना भी ना रोइन्दे
शूके झोरने बिन पाणी हो
एबे गुलामी ना कोरिन्दे।
मेरी आखी रे गेरे हो
मेरी बोइणों न मिटदे।
धियो री आखी दे आशु हो
मेरी बोइणों न देखिंदे।।
बोइची जेरे ना जीइन्दे
चोखटी भीटे ना रोइन्दे
खोरी दुखती लोगो हो
एबे गुलामी ना कोरिंदे।
मेरी आखी रे गेरे हो मेरी बोइणों न मिटदे।
धियो री आखी दे आशु हो मेरी बोइणों न देखिंदे।।

✍अर्चना शर्मा नाहन,सिरमौर(हि.प्र.)

।।श्रीहरि।।

नित्यपठनीयाः गीतायाः पञ्चश्लोकाः

वसुदेवसुतं देवं कंसचाणूरमर्दनम्।
देवकी परमानन्दं कृष्णं वन्दे जगद्गुरुम्॥
अजोऽपि सन्नव्ययात्मा भूतानामीश्वरोऽपि सन्।
प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय सम्भवाम्यात्ममायया ॥1॥
यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥2॥
परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम्।
धर्मसंस्थापनार्थाय सम्भवामि युगे युगे ॥3॥
जन्मकर्म च मे दिव्यमेवं यो वेत्ति तत्त्वतः।
त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म नैति मामेति सोऽर्जुन ॥4॥
वीतरागभयक्रोधा मन्मया मामुपाश्रिताः।
बहवो ज्ञानतपसा पूता मद्भावमागताः ॥5॥
वसुदेवसुतं देवं कंसचाणूरमर्दनम्।
देवकी परमानन्दं कृष्णं वन्दे जगद्गुरुम्॥
॥कृष्णं वन्दे जगद्गुरुम्॥

आदर्शभूतः परमो भगवत्सेवकः श्रीकपीश्वरः

वाल्मीकि-रामायणस्य अन्तिमभागे उपलभ्यते यत् भगवतः श्रीरामस्य स्वधामगमनसमये, हनुमान् अङ्गीकृतवान् आसीत् यत्- 'यावत् पृथ्व्यां रामकथायाः अस्तित्वं स्यात् तावत् भूतले निवसामि' इति। रामनाम्नः, रामगुणगानस्य च अत्यन्तं प्रेमी आसीत् हनुमान्। यत्र यत्र प्रभोः नाम- यशश्चरित्र- कीर्तन-कथादिकं भवति, तत्रैव सः तत्क्षणात् हि उपस्थितः भूत्वा अतीव विनम्रतापूर्वकञ्च तत् श्रवणं करोति, अद्यापि।
श्रीहनुमतः नामप्रेमकथाः बहुधा उपलभ्यन्ते। आनन्दरामायणे हनुमतः सर्वशक्तीनां मूलं 'रामनाम' इत्येव प्रदर्शितमस्ति। तस्मात् कारणाद्धि सः सीतान्वेषणे सफलतां गतः। भागवते उल्लिखितं प्राप्यते यत् किम्पुरुषवर्षे स्थित्वा हनुमान् गन्धर्वेभ्यः सदा रामकथाम् शृणोति स्म। रामरहस्योपनिषदि अपि तस्य अन्तःकरणे स्थितं नामप्रेम, एवं भक्तानां रक्षणमिति विषये विस्तृतचर्चा प्राप्यते। लङ्काविजयस्य अनन्तरम्, यदा अयोध्यायां श्रीरामस्य राज्याभिषेकमपि सम्पन्नमासीत्, तत्समये रामानुज्ञया भगवती सीता हनुमतः उपकारं संस्मृत्य स्वयं धृतां कण्ठमालां निष्कास्य प्रेमातिशयेन, कृतज्ञतापूर्वकम्, उपहारत्वेन च तां मालां हनुमत्कण्ठे निक्षिप्तवती। मालेयं अयोध्या-रत्नागारस्य श्रेष्ठा मणिमाला आसीत्। देवराजः इन्द्रः यदि तादृशीं मालां प्रापयिष्यत् तर्हि आत्मानं सौभाग्यवन्तम् अमंस्त। तादृशी अमूल्या मणिमालेयम्। स्वकण्ठे मणिमालाम् अवलोक्य हनुमान् चकितः इव जातः। भगवता किं वा अद्भुतं वस्तु दत्तं मह्यमिति तेन मनसि एव चिन्तितम्। अनेन मम किं वा साध्येत इति विचार्य, तत्परीक्षणार्थं तेन मालास्थः एकैकशः मणिः वज्रवद् दन्तैः त्रोटितुम् आरब्धः। राजसभायाम् उपस्थिताः सर्वे जनाः तद्दृश्यं कुतूहलेन पश्यन्तः आसन्। सर्वेषां दृष्टिः हनुमदुपरि आसीत्। एवं प्रकारेण हनुमता स्वदन्तैः सर्वे मणयः एकैकशः नष्टीकृताः, भूमौ च ते क्षिप्ताः जाताः। 'भवान् एतान् सुरदुर्लभान् अलभ्यान् परममूल्यवतः मणीन् कस्मात् हेतोः नष्टीकृतवान्?' इति विभीषणः तं पृष्टवान्। कारणं विभीषणस्य कृतेऽपि एतत्कार्यम् असह्यमासीत्। 'एषु मणिषु न तु श्रीसीतारामयोः साकार-विग्रहः दृश्यते, न वा तयोः नाम हि। यत्र एतन्न विद्यते, तत्र केवलं पाषाणमात्रस्य किं मूल्यम्? तयोः महामूल्यतां हि अत्राहं मार्गयन्नस्मि।' इति अत्यन्तं सरलभावेन हनुमान् उत्तरं दत्तवान् विभीषणाय। अतः हनुमान् सदृशः भगवन्नामप्रेमी लोके न कदापि भूतवान् न भविष्यति।

'यत्र यत्र रघुनाथकीर्तनं तत्र तत्र कृतमस्तकाञ्जलिम्।
वाष्पवारिपरिपूर्णलोचनं मारुतिं नमत राक्षसान्तकम्।।'

इति शुभमस्तु।

हिमसंस्कृतवार्ता:

✍असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

गुरुवासरे विशेषः
विष्णुस्तुतिः

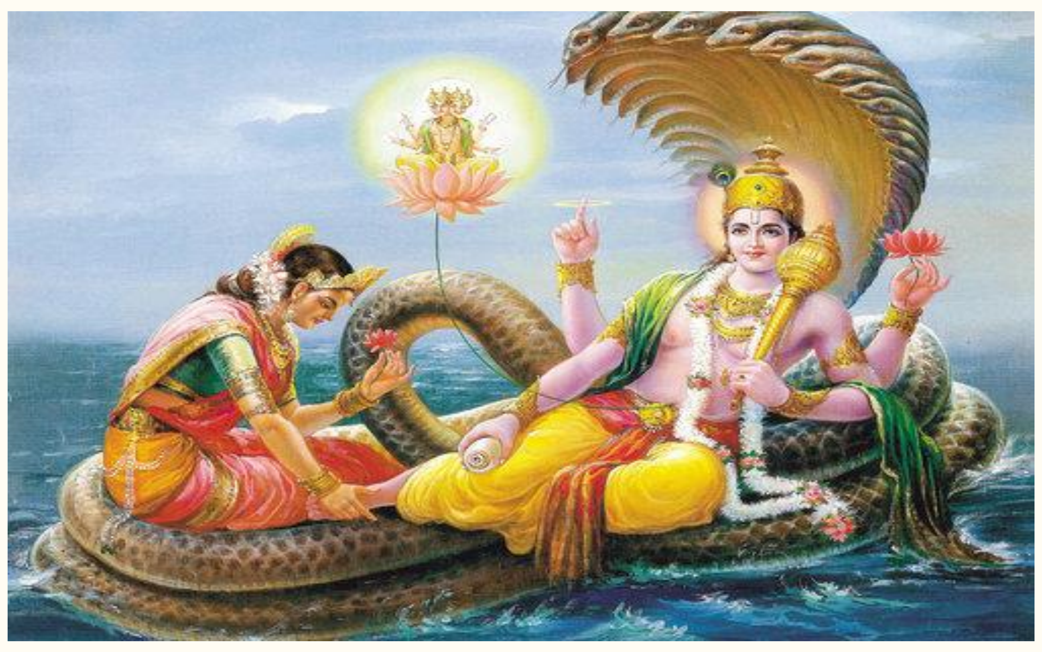

अखण्डमण्डलाकारं व्याप्तं येन चराचरम् ।
तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥
अज्ञानतिमिरान्धस्य ज्ञानाञ्जनशलाकया ।
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥
शांताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशम्,
विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं शुभाङ्गम्।
लक्ष्मीकान्तं कमलनयनं
योगिभिर्ध्यानगम्यम्,
वन्दे विष्णुं भवभयहरं सर्वलोकैकनाथम्।।
यं ब्रह्मा वरुणैन्द्ररुद्रमरुतः
स्तुन्वन्ति दिव्यै स्तवैर्।
वेदैः सांग पदक्रमोपनिषदैर्
गायन्ति यं सामगाः
ध्यानावस्थित- तद्गतेन मनसा
पश्यन्ति यं योगिनो
यस्याऽन्तं न विदुः सुरासुरगणा
दैवाय तस्मै नमः।।